

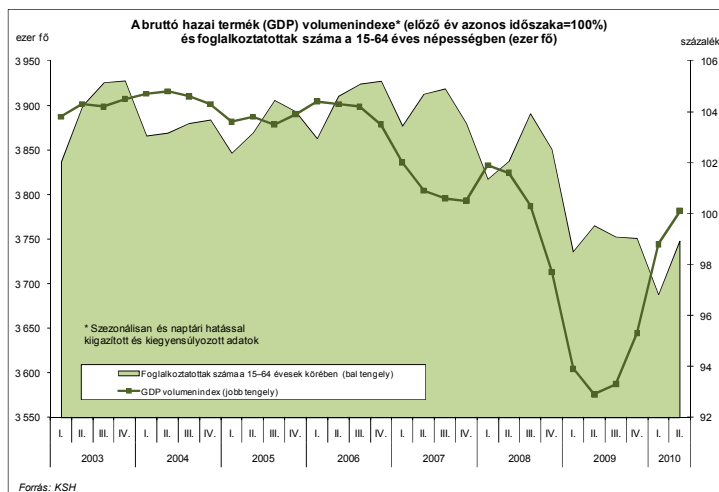
Az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (MKIK GVI) a Nemzetgazdasági Minisztériummal, illetve jogelődjeivel 2005 óta végzi a magyar vállalkozások várható munkaerő-keresletét és rövid távú üzleti kilátásait vizsgáló kutatását. A rövid távú munkaerő-piaci prognózis legújabb állomásaként 2010. szeptember 6. és október 22. között hatodik alkalommal került sor az empirikus vizsgálatra az Állami Foglalkoztatási Szolgálat (ÁFSZ) és az MKIK GVI együttműködésében. Az ideai felmérés eredményei 7550 vállalat adatain alapulnak.

Az eredmények azt mutatják, hogy bár a gazdasági válság erőteljes negatív hatást gyakorolt a magyar gazdaságra, a versenyszféra 2010-ben már kilábalni látszik a krízisből. A vállalatok kedvezőbben ítélték meg üzleti helyzetüket, mint 2009-ben – lényegében az akkor megfogalmazott óvatos várakozásaik teljesültek. A 2011-re vonatkozó üzleti várakozások szinte már a válság előtti képet mutatják – a vállalatok közel akkora optimizmussal tekintenek a következő évre, mint ahogyan azt 2007-ben tették. Az adatokból az is látszik, hogy a gazdasági válság hatásainak kiteljesedése folytán a részmunkaidőben foglalkoztatott munkaerő alkalmazása gyakoribbá vált a vállalatok körében. Emellett a szakképzettek és a diplomás szellemiek iránti kereslet nőtt 2009-hez képest, és 2011-re is további növekedés várható.

A makrogazdasági mutatók azt jelzik, hogy a gazdasági válság tovagyűrűző hatása erőteljes negatív hatást gyakorolt a magyar gazdaságra és munkaerőpiacra. 2009 folyamán a drámai mértékben romló GDP-t a foglalkoztatottság jelentős visszaesése követte. A gazdasági növekedés pozitív fordulópontját azonban csak késéssel követi a munkaerőpiac: a foglalkoztatottak száma 2009 második felében még tovább csökkent, és az adatok csak 2010 második negyedévében mutattak kismértékű emelkedést. A válság kitörése óta eltelt közel két év alatt 140 ezer fővel csökkent a foglalkoztatottak száma Magyarországon.

Az MKIK GVI konjunktúramutatójának 2010 októberi értékei azt jelzik, hogy a magyar üzleti szektor 2009 végén túljutott a válság fordulópontján. A vállalatok üzleti helyzetét és várakozásait mutató indexek 2009 második felében és 2010 folyamán töretlen javulást mutattak, így elérték a válság előtti szintet. A rövid távú várakozások romlása azonban arra hívja fel a figyelmet, hogy a pozitív tendenciák még törekenynek tekinthetők, és a válságból való kilábalás várhatóan sokkal hosszabb időt fog igénybe venni, mint amilyen gyorsan a recesszió elérte a magyar gazdaságot.

Az ideai, szeptemberben és októberben lezajlott munkaerő-piaci prognózis felvétel eredményei szerint a versenyszféra kilábalni látszik a gazdasági válságból, a vállalatok 2010-ben kedvezőbben ítélték meg üzleti helyzetüket, mint 2009-ben – lényegében az akkor megfogalmazott óvatos várakozásaik teljesültek. A 2011-re vonatkozó üzleti várakozások szinte már a válság előtti képet mutatják – a vállalatvezetők közel akkora optimizmussal tekintenek a következő évre, mint ahogyan azt 2007-ben tették. A döntően exportra termelő és a tisztán külföldi tulajdonban levő vállalatok a leginkább optimisták. A vállalatméretnek viszont nincsen hatása az üzleti várakozásokra, azaz a mikro-vállalkozások éppannyira optimisták tekintenek 2011 első felévére, mint a legnagyobb foglalkoztatók.

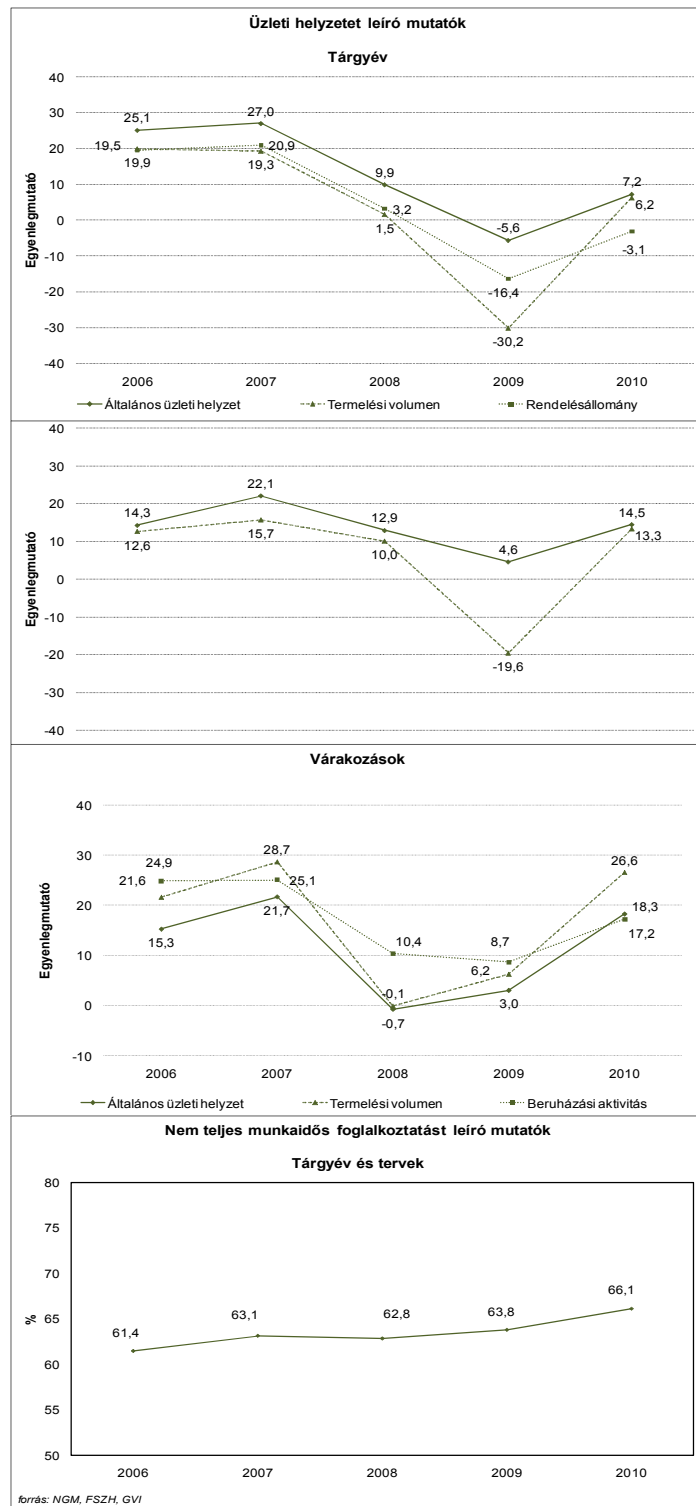
Az egyes gazdasági ágakat ugyan eltérő mértékben érintette a válság, de az építőipar kivételével hasonló folyamatokkal jellemezhetőek. Az ipari vállalatok üzleti helyzetük jelentős romlása ellenére, a kritikus 2008-as és 2009-es években is kedvező üzleti klímával voltak jellemezhetőek. Velük ellentétben a kereskedelem és szállítás, raktározás terén tevékenykedő vállalatok üzleti helyzete 2009-ben kifejezetten recessziósnak volt tekinthető. 2010 végén az egyéb gazdasági szolgáltatással és a pénzügyi tevékenységgel foglalkozó, valamint az ipari vállalati körökben voltak a leginkább bizakodóak a versenyszféra szereplői.

A magyar építőipari teljesítmény csökkenése már a 2008-ban kirobbant gazdasági válság előtt megkezdődött. Az állami beruházások költségvetési kiigazítás miatti visszafogása és a lakosság csökkenő pénzügyi likviditása már 2007-ben jelentős visszaeséshez vezetett az építőipari beruházások területén. A gazdasági válság nyomán szigorodó hitelfeltételek is visszavetették az építőipari termelést, így 2008-ban és 2009-ben mérséklődő ütemben folytatódott az ágazat teljesítményének gyengülése, 2010 első kilenc hónapjában pedig újból nagyobb mértékű visszaesést figyelhettünk meg.

A munkaerő-piaci prognózis adatai azt mutatják, hogy 2009-ben a következő évre megfogalmazott létszámbővítési várakozások némileg visszafogottabbak voltak, mint a 2010-ben ténylegesen lejátszódó folyamatok, hiszen a 2009-es várakozások szerint csak 5 százalékpontos, ténylegesen viszont 14 százalékpontos többségbe kerültek a létszámukat növelő vállalatok. A 2011-re vonatkozó tervek szerint közel 15 százalékponttal több vállalat tervez létszámbővítést, mint amennyi létszámcsökkentést. Az optimizmus ezen foka utoljára 2007-ben volt jellemző.

A foglalkoztatás jellemzőivel kapcsolatban a kutatási eredmények azt mutatják, hogy a szakképzettek és a diplomás szellemiek iránti kereslet nőtt az elmúlt évhez képest, és 2011-re is további növekedés várható. 2010-ben a szakképzett fizikaiak és a diplomások esetében 12%-kal haladta meg a létszámot csökkentő cégek arányát a létszámot bővítőké. 2011-re a munkaerő-kereslet élénkülése várható: a szakképzettek esetében a létszámfelvételt tervező cégek aránya 16%-kal, míg a diplomások esetében 12%-kal haladja meg a létszámcsökkentést tervezőket. A nem diplomás szellemi és szakképzetlen fizikai munkakörök esetében visszafogottabbak a létszámbővítési tervek. Az utóbbi két esetben csak egy százalékpontos többségben vannak a létszámcsökkentést tervezőkkel szemben a létszámbővítésben gondolkodó vállalatok.

Az adatokból az is látszik, hogy a gazdasági válság hatásainak kiteljesedése folytán a részmunkaidős munkaerő alkalmazása gyakoribbá vált a vállalatok körében 2009-ben, mint azt megelőzően, és még 2010-ben is terjedt. Emellett az ország gazdaságilag fejletlenebb régióiban, valamint a nagyobb létszámú vállalatoknál átlag feletti azoknak a vállalatoknak az aránya, amelyek 2011-re részmunkaidős foglalkoztatást terveznek.

Makrogazdasági tendenciák: az írországi adósságválság

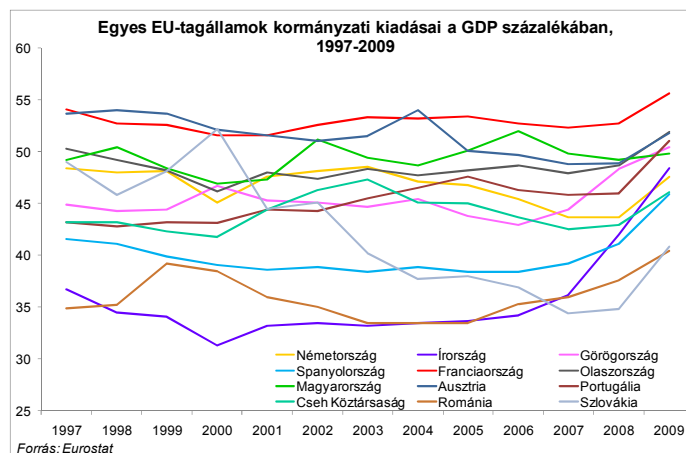
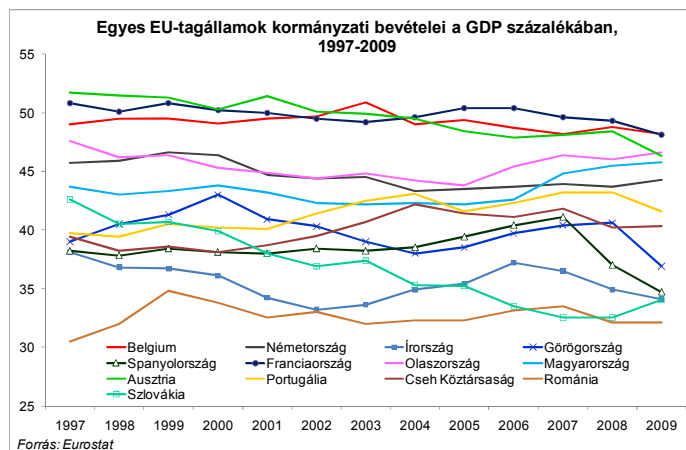
2010 őszén Írország csődközeli helyzetbe került, miután a pénzügyminiszter közölte, hogy a bankszektor rendbetételének költségei 2010-ben várhatóan a GDP 32 százalékára duzzasztják az államháztartási hiányt, valamint az államadósság is legalább egyharmadával nőtt (93 százalékra) 2010 folyamán. A kedvezőtlen folyamatok háttérben a gazdasági válság során az ír ingatlanpiacon kialakult hitelbuborék áll, melynek kipukkadása összeroppantotta az ír bankrendszert. Az állam átvállalta a pénzintézetek veszteségeit, ezek azonban olyan mértékűek voltak, hogy a csőd szélére sodorták Írországot.

November végén vált hivatalossá, hogy Írország 85 milliárd eurós pénzügyi támogatási csomagot kap az EU-tól és az IMF-től a bankrendszer tőkepótlására és a költségvetés finanszírozására. Az ír kormány december elején egy hatmilliárd eurós megszorítást tartalmazó új költségvetést jelentett be. Ezen intézkedések azonban nem javítottak Írország pénzügyi piaci megítélésén. Először a Fitch Ratings minősítette vissza Írország hosszú futamú belföldi és külső adósi kockázati besorolását, majd november végén a Standard&Poor's is leminősítette Írország adósságának besorolását. December végén a Moody's leminősítette több ír bank elsőrendű adósságát, pénzügyi erejét, alsóbbrendű adósságát és letéti besorolását is.

Amikor 2010 tavaszán az Európai Unió pénzügyminiszterei a bajba jutott országok megsegítésére létrehozták azt a mentőmechanizmust, amely – a Nemzetközi Valutaalap segítségével együtt – körülbelül 750 milliárd euróból gazdálkodik, akkor a piacokon úgy gondolták, hogy a görög után az olasz, a spanyol, a portugál és az ír adósság kerülhet veszélybe.

2010 októberében az ír pénzügyminiszter közölte, hogy az ír bankszektor rendbetételének költségei 2010-ben várhatóan a hazai össztermék (GDP) 32 százalékára duzzasztják Írország államháztartási hiányát, mely költségvetési deficit az euróövezet egész történetében példátlan. Emellett 2010 folyamán Írország államadóssága is legalább egyharmadával nőtt (93 százalékra), így az ország csődkockázata jelentősen megnőtt.

Írország mindössze tíz év alatt vált Európa egyik leggazdagabb országává, de a gazdasági válság igen nehéz helyzetbe hozta bankrendszerét. Az ír ingatlanpiacon az évek során olyan hitelbuborék épült, melynek kipukkadása elsöpörte a teljes ír bankszektort. Az építőipar fő hitelezőjének számító Anglo Irish Bank a válság alatt elvesztette értéke 98 százalékát. Az állam felvásárolta a bajba jutott pénzintézeteket és átvállalta veszteségeiket is, ezek azonban olyan mértékűek voltak, hogy az állam megroggyant az óriási kötelezettségek alatt. Az ír bankok ráadásul újabb veszteségek elé néznek: a kereskedelmi ingatlanok bedőlő piaca után egyre nagyobb figyelem hárul a háztartási szektorra is, egyre több a késve fizető, rossz adós. A még mindig csökkenő ingatlanárak miatt év végére kétszázézer háztartásban fordulhat elő, hogy több lesz az adósságállománya, mint amennyit az ingatlana ér.

November első felében az EU hivatalosan is megerősítette: az IMF bevonásával elkezdődtek a tárgyalások az Írországnak nyújtandó segélycsomagról. November végén jelentették be, hogy Írország 85 milliárd eurós pénzügyi támogatási csomagot kap az EU-tól és az IMF-től a bankrendszer tőkepótlására és a költségvetés finanszírozására. A külső pénzügyi támogatással az ír bankrendszer átlagos tőkemegfelelési mutatója 8 százalékról 12 százalékra emelkedhet.

Az ír kormány december elején egy hatmilliárd eurós megszorítást tartalmazó új költségvetést jelentett be. Az ír történelem legkeményebb költségvetésében 4,5 milliárd eurót kiadáscsökkentés révén, 1,5 milliárd eurót különadók kivetésével készülnek előteremteni. Az ország négyéves hiánycsökkentési tervvel – az időszakban mintegy 15 milliárd eurót megtakarítva – 2014-re szorítaná le az államháztartási hiányt az euróövezeti 3 százalékos GDP-küszöb alá. Azonban érdemben már ezen bejelentések sem segítettek az ország jelenlegi megítélésén.

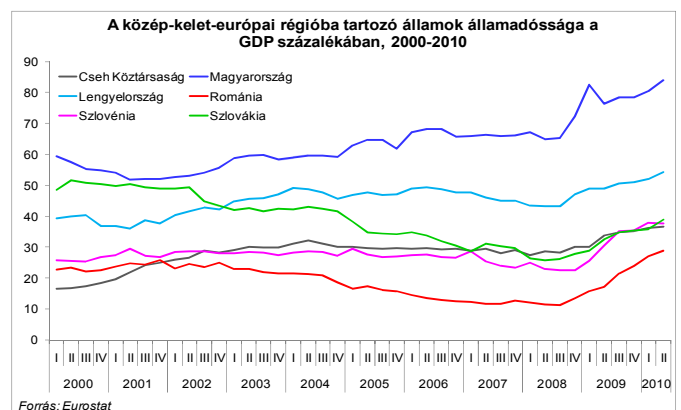
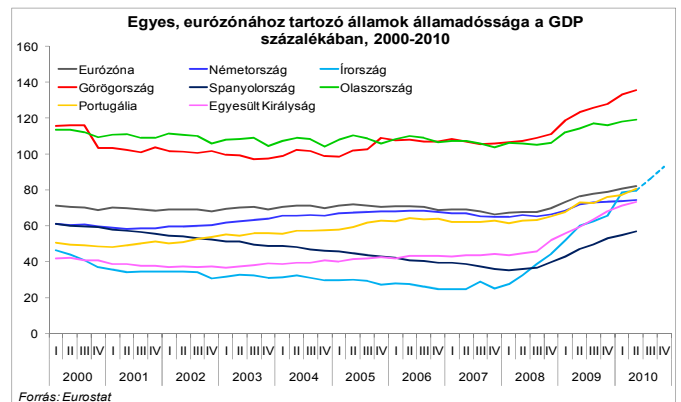
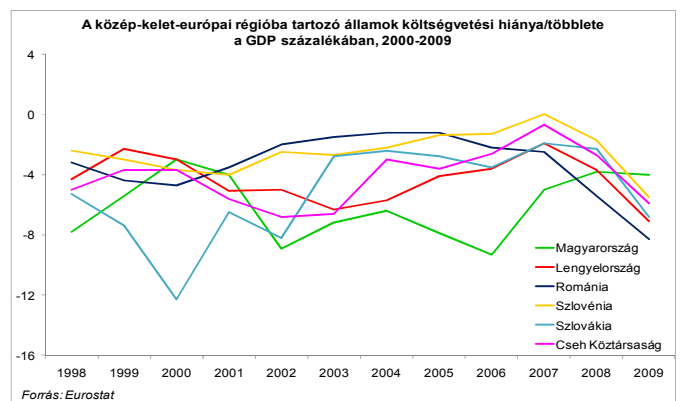
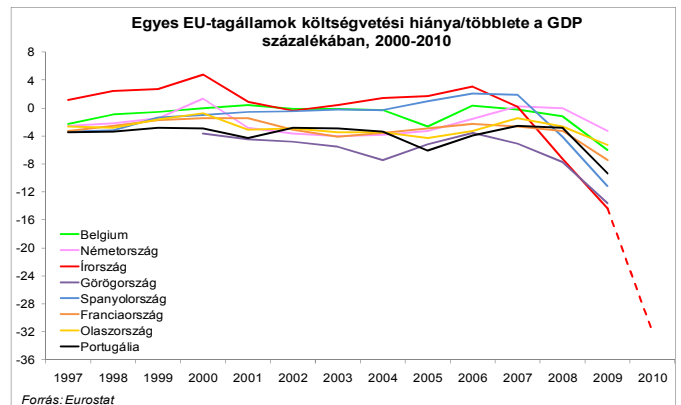
Leminősítések

Október elején a Fitch Ratings visszaminősítette Írország hosszú futamú belföldi és külső adósi kockázati besorolását, az ír bankrendszer újratökésítésének váratlanul magas költségeire hivatkozva. A legnagyobb európai hitelminősítő bejelentése szerint az ír államadósi osztályzat az eddigi „AA mínusz” szintről egy fokozattal „A plusz”-ra romlik.

November végén a Standard&Poor's két fokozattal minősítette le Írország adósságának besorolását: „AA mínusz” fokozatról „A” fokozatra rontotta az ír adósságot. A S&P ráadásul további leminősítéssel fenyegeti Írországot. Az ország helyzete ezzel tovább romlott: a befektetők egyre bizonytalanabbak, és kerülnek az ír kötvényeket.

December végén a Moody's leminősítette több ír bank elsőrendű adósságát, pénzügyi erejét, alsóbbrendű adósságát és letéti besorolását. Öt bank esetében lejebb sorolta az ír állam által mentőcsomagban garantált adósságot is. A Moody's a lépést azzal magyarázta, hogy az állam komoly szerepet vállalt a bankok fizetőképességének biztosításában, és az államadósság leminősítésének következtében csökkentek az állami garancia kiterjesztésének lehetőségei. A hitelminősítő tájékoztatójában ugyanakkor kiemelte: továbbra is jelentős szándék mutatkozik az ír állam részéről a banki fizetőképesség fenntartására.

Forrás: vg.hu, fn.hu, origo.hu, index.hu

Nemzetközi tendenciák

A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi indexének értéke 2010 decemberében újfent emelkedett, így megőrizte korábbi magas szintjét. A javulás háttérében a kis- és nagykereskedelem területén bekövetkezett pozitív elmozdulás áll. 2010 folyamán jelentősen emelkedett az Ifo bizalmi indexének értéke, főként a javuló beruházási tendenciáknak köszönhetően.

A francia statisztikai hivatal (INSEE) decemberi felméréseinek eredményei azt mutatják, hogy a francia ipari konjunktúra javult. A vállalatvezetők véleménye alapján összeállított üzleti bizalmi index értéke három ponttal emelkedett, így hosszú távú átlagos értéke felett, a 2008 közepén tapasztalt szinten áll. A gazdasági fordulópont mutatója a bizonytalan konjunkturális helyzetet jelző zónában maradt. Az általános kilátásokat jellemző index az elmúlt hónapok tendenciáját folytatva tovább emelkedett.

Az Európai Unió gazdasága

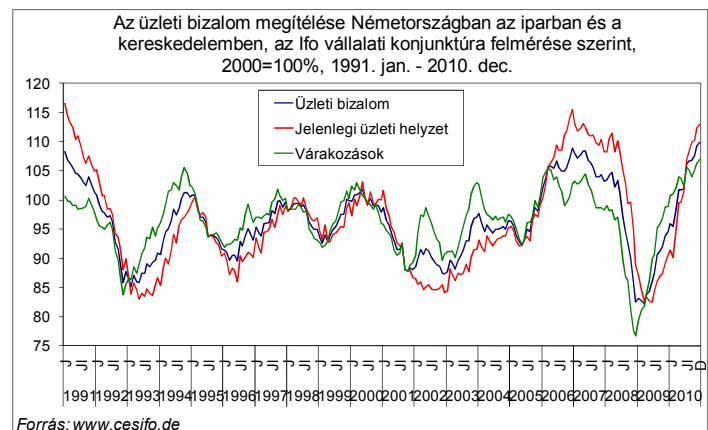
A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi indexe 2010 decemberében – eleve magas szintről indulva – újfent emelkedést mutatott. A 2010-es év egészében a bizalmi index értéke igen jelentős mértékben emelkedett. Az exporteladások fellendülésének köszönhetően főként a beruházások emelkedése áll a pozitív tendenciák háttérében. Az év végére ráadásul a fogyasztásra vonatkozó kilátások is javultak.

Az ipari vállalkozások körében az üzleti bizalmi index értéke kissé csökkent az elmúlt hónaphoz képest, de ennek háttérében kizárólag az üzleti várakozások enyhe romlása áll, a jelenlegi üzleti helyzet megítélése ugyanolyan jó, mint novemberben volt. Az exportáló cégek vezetői erősödő külpiazi keresletre számítanak. A vállalatok létszámtervei továbbra is létszám bővítési szándékról tanúskodnak.

A bizalmi index decemberi javulása a kis- és nagykereskedelem területén bekövetkezett pozitív elmozdulásnak köszönhető. A kiskereskedők jelenlegi üzleti helyzetüket nagyon jónak látják, ráadásul a következő fél évre vonatkozó kilátásaik is jóval derülátóbbakká váltak. A nagykereskedelem területén a jelenlegi üzleti helyzetet még mindig nagyon jónak ítélik meg a cégvezetők, bár a múlt havihoz képest kissé romlott a véleményük. A nagykereskedők üzleti helyzetük javulására számítanak a közeljövőre vonatkozóan.

Az építőipar területén enyhén romlott az üzleti bizalom szintje novemberhez képest, azonban a megkérdezett építőipari vállalkozók a következő fél évre vonatkozóan optimistább véleményeknek adtak hangot, mint az elmúlt hónapban.

Forrás: Ifo (<http://www.cesifo-group.de>)

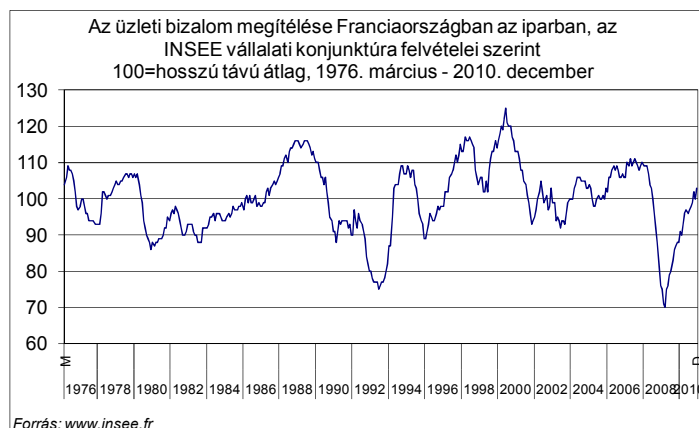
A francia statisztikai hivatal (INSEE) felmérése alapján a decemberben megkérdezett vállalatvezetők véleménye szerint a francia ipari konjunktúra újfent javult: az INSEE üzleti bizalmi indexe három ponttal emelkedett, így újra hosszú távú átlagos értéke felett, a 2008 közepén tapasztalt szintnek megfelelő értéken áll.

A gazdasági fordulópontra mutatója még mindig a bizonytalan konjunkturális helyzetet jelző zónában található.

Az ipari vállalatok vezetői úgy látják, hogy elmúlt időszak kibocsátásuk decemberben érezhetően növekedett, és jóval hosszú távú átlagos értéke fölé emelkedett. A késztermék-készletek volumene a vállalatvezetők megítélése szerint továbbra is alacsony szinten maradt.

A megkérdezettek úgy látják, hogy rendelésállományuk növekedett, és az erre vonatkozó mutató – 2008 közepe óta első ízben – stabilan hosszú távú átlagos értéke fölé emelkedett. Az export-rendelésállományt ezzel szemben továbbra is alacsony szintűnek ítélték meg a megkérdezettek. Az élénkülő globális keresletnek köszönhetően a vállalatvezetők egyéni üzletmenetre vonatkozó prognózisa (mely a következő hónapok üzleti kilátásait összegzi) decemberben enyhén javult. Az általános kilátásokat jellemző index – mely a válaszadók ipari aktivitásra vonatkozó véleményét összegezve tükrözi – szintén emelkedett.

Forrás: INSEE (<http://www.insee.fr>)

Írta: Makó Ágnes (elemző, GVI)
E-mail: agnes.mako@gvi.hu

Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az
alábbiak szerint hivatkozzon:
MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,
2010 / december, Budapest,
2011-01-06

*Minden kedves Olvasónak sikerekben gazdag,
boldog Újévet kívánnak a GVI munkatársai!*